

TRHANI
STUDIE DLE ZNALCŮ
1872

I

Zimnice se rozechvěla krajinkou. Dříve tu bylo tak ticho, tak dumno! Veřejná silnice je až tamhle za modravými horami, po bídné polní cestě ploužily se jen povozy domácích, celá dědina byla čistě svoje a stráně lesy porostlé chránily ji přede vším cizím. Kupující řezník, prodávající židovka, bludný flašinetář byli jediní, kteří sem z ciziny zavítali. A když byla jednou do roka pouť a posvícení, tu ovšem sestupovaly se stráně celé houfy přespolního lidu, ale všichni příchozí byli dobří známí, přátelé, příbuzní.

Najednou se však děly věci divné! Přijel nějaký pán, prošel si celé vřkolí a odjel zase; nikdo se nedověděl, co vlastně chce, a zapomněli zas na něho. Po nějakém čase přišli dva tři páni. Měli s sebou řetězy, žluté kovové nástroje, tyčky s červeno-bílými tabulkami a usadili se i se sluhou svým v hospodě. „Pane inženýr!“ říkal každému z nich sluha. Páni chodili po polích a stráních a měřili, sluha jim přenášel řetězy, zarážel kolíky a držel tyčky. Když byl ve službě, nebylo s ním řeči — „Jsem zkušený člověk,“ říkával, „moji páni inženýři jsou ještě mladí a musím dát sám pozor.“ Když pak na něho páni kývali, aby popošel jinam, a někdo tu byl nablízku, bručel nahlas: „Vždyť jsem si to hned myslil, že dělají zas chybu!“ Ale v hospodě se svěřil, že: vyměřují železnici. Slovo se rozlítlo. Ročníci dostali strach, aby nepřišli o svá pole. Pak zas, když slyšeli, že se jim dobře zaplatí, přáli sobě, aby šla dráha přes pole nejhorší, aby se vyhnula půdě dobré, nerozpůlovala pozemek, vzala nanejvýš cípek, zaplatila za ten cíp jako za celé pole atd.

Inženýři odešli a po dědině zůstaly nastrkané tyčky. Zas bylo ticho po půl roku. Pak přišli noví inženýři, prohlídli tyčky a přendávali je jinam. A zas půl roku nic. Ale teď už

přišla zpráva, že železnice byla ve Vídni dovolena, a brzy nato přibyl „ve jmenu společnosti“ nějaký pan doktor a začal vyvazovat pozemky. Tu bylo hádek, proseb, hrozeb, nemilých okamžiků — nu zaplať pánbůh, že jsou ty doby už pryč! Teď už je tady inženýr, který má dráhu krajinkou nadobro provést, a čtvrt hodinky od vesnice — tak daleko bude trať — staví pro něho dřevěný domek, jednoduchý, neumělý — na nějaký „tesařský chlup“ při něm také nepřijde.

V hospodě je teď stále plno jako o posvícení. Jsou tu ale samí cizí mužští, vousatí, osmahlí, silní. Jejich způsoby jsou smělé, řeč vždy hlasitá a drsná, oko chytré a odvážné, šat prostý. Sedláček zvědavě naslouchající trne podivením, jakéže to má chlapíky před sebou. Rakousko prošmejdili všichni už od konce ku konci, pár set mil železnic postavit je pro ně pouhou hračkou. Jeden z nich vedl práce, „když se vrtalo Švýcarsko z Francouz do Netálie“, druhý vydělal na rumunských drahách „nějakých dvacet tisíc“, třetí, až bude zde „s tím ždíbkem“ hotov, půjde do Turecka a bude stavět dráhu „z Belgradu do Jerusalema“. Jsou to tak zvaní „pantafíři“ („Partieführer“), kteří přebírají „kousky kusu“ trati, aby je najatými dělníky provedli. Kdo viděl v životě jen jediného pantafíra, pozná dle zevnějšku každého na sto kroků a dle hlasu skrz paterou zeď. Ženušky jejich také jsou s sebou, pantafír bez ženy není žádný pantafír.

Práce se mezi ně rozdělila a nyní začíná se k dědině valit lid — bůh sám ví, jakou to má na světě rozmanitou čeládku.

Zedníci a tesaři přijdou u větším počtu teprv později, teď se hrnou skoro samí nádeníci. Dělníci na kopání, převážení a rovnání hlíny a země, dělníci na trhání skal — „ajznbaňáci“, „trhani“, ale neřekni z nich žádnému „trhane“, ruka jeho je tvrdá jako kámen a zasadí ti jednu „plastickou“ — líp kamenem být udeřen než tou rukou! Trhani jsou zcela novým zjevem v krajích českých. Není to žádný dřívější pražský „flamendr“, jací byli do roku 1848, není německý „Läufer“ nebo norvežský „stavkarle“ nebo uherský cikán, je člověk pracovní — podívej se na něho a na pestrost jeho!

Tady se drkotá malý vozík. Pes, kost a kůže a samá praši-

vina, je zapřažen, muž vypadající, jako by právě byl odněkud utek, pomáhá táhnout, žena, ošklivá ažaž, pomáhá tlačit. Celá tlupa otrhaných a ubečených dětí běží za nimi. Na vozíku, poduchaném a skřípajícím, je hlíněné nádobí, nářadíčko z prken sbité a několik starých houní.

Po chvílce přichází cestou silný muž krokem volným a namáhavým. Na zádech nese — svou ženu. Minulé zimy byly jí nohy umrzly, nemůže se ani postavit, ale věrný muž jí nepustil a nese si ji do nového kraje za novou prací. Teď ji posadil na mez a utírá si pot: „Už jsme tu někde doma, stará!“

Hlasitý hovor, chechtot a zpěv. Celá tlupa mladých mužů a ženštin. Na ramenech mají motyky a lopaty, v ruce lehký raneček. Samí Italiáni.

Zase muž a žena. Oba nesou pořádné žoky, jsou patrně „zámožnější“. Muž má kabát až na paty. Bručí, a bručí německy.

A teď — pane bože, že nejsem kresličem! Dva — no! Druh druhu položil ruku kolem krku — dva přátelé — jdou do života společným krokem, ale ne příliš jistým.

*My jsme mládenci
marnotratní,
nám nejsou peníze
pranic platny:
půl dáme šenkýři
a půl panně,
a nám nic mládencům
nezůstane —*

řvou hlasy překrásně škopkovými. „Jichuchu!“ zaskřípí levý mládenec, chce máchnout rukou a shodí přitom pravému mláďenci špinavou papírovou čepici s hlavy. „Počkej, bratře, ať si to zdvihnu!“ mručí tento a shýbá se k zemi. Můžem si je prohlídnout. Oba jsou dosti mladí, ale vypadají!

Levý přítel má skutečných pár kalhot, záplatovaných vojenských, a skutečný kabát. Kolikrát už byl ten kabát obrá-

cen, nevidí se, ale to se vidí, že jeho majitel oblíbil si jej nosit bez knoflíků. U klop je zajímavé roucho to zcela pěkně svázáno špagátem, což ale nevadí břichu, aby svítilo a hlásalo, že jeho pán je skutečným „mládencem“ a nemá v širém světě pranikoho, kdo by mu k nalezenému někde knoflíčku přišel nějakou tu košili. Zato má hlavu zase řádně pokrytou něčím starým, co není ani čepice ani klobouk, ale „z látky“ je to.

„Dva přátelé a jeden kabát“, *pravý* přítel zase se totiž bojí nosit kabát, „aby ho nemusel pucovat“, a nosí plátěnou planetu. Hezkou, hezky a všelijak špinavě pruhovanou a konce skoro jako samé jemné krajky. Kolem pasu má otočeno několik slaměných povřísel — „Choleraeibbinde“?

Zdvihl svou papírovou čepici a vrávorají bosi svorně dál. Co se ti Američané hloupí namyslili, než vynášli klobouky z papíru a vesty ze slámy, a tady — bez rámusu a zcela hravě vynalezeno!

Ve vesnici dívají se na proud nových svých sousedů, hospodyně stahují klíče a počítají úzkostlivě svá kuřata na dvoře. Zbytečná starost! Trhan nekrade. Ostatně — přec bych nechtěl takovému mládenci co pečené kuře běžet přes cestu!

II

Vesnice byla brzy plna jako oul. Stáje, stodoly a půdy více nestačily, mimo to — ani domkář neviděl svých nových nájemníků příliš rád, nač se tedy dívat do nevlídných očí, nač mít zbytečného pána, vždyť může být člověk vlastním pánem svým a neptat se nikoho, zdali překáží! Ven z vesnice, za několik dnů mají trhání vlastní vesnici! Ulebedí ji mezi domkem inženýrovým a barákem prvního pantafíra.

Barák pantafírův — „kantina“, restaurace — už stojí. Má dva oddíly, v menším spí „pán s paní“, ve větším je několik stolů a lavic narychlo z prken sbitých a „obchod“. Zde vládne pantafírka, tučná žena velmi rozhodných tvarů, trochu strhaných očí, trochu silně — řekl bych kořalečně, kdyby se nejednalo o dámu — zarudlých tváří. Na jednoho se usměje, na dru-

hého spustí, že to zní jako bouř. Vedle stěn stojí soudky onoho moku, bez něhož by nebylo posud ani jediné železnice ve světě a jemuž se říká „ode zdi ke zdi“. Dále soudky slanečků, bedničky se sýrem, po stěnách nad tím visí sáhové růžence rozličných uzemek — bohové dali trhanům tolik dobrých věcí na svět, o bože, jen kdyby se nemusilo za ně pracovat!

Pan inženýr dal latí a prken, co kdo chtěl. Někteří postavili jen několik latí a opletli to roštím — byt letní. Někteří myslí také již na zimu, vyhrabali z velikosti dvou čtvercových sáhů jamku na úpatí stráně, upravili si střechu z prken a hlíny, zrobili také nějak okénko a dvěře. Nízký domek, arci, ale kterýpak vysoký dům, s několika patry a tak rozmanitými obyvateli, nepřipomíná nám zas až blázinec! Chce-li, může spokojenost i v té díře bydlet. Ostatně, v některých těch domcích není tak zle. „Ihned poznáš na domě, bydlí-li tam žena s sebou“ — prkna jsou uvnitř obílena, co se drhnout může, je vydrhnuto, sláma a houně musí se skromně obmezit na určité místo své, země je upěchována, hrnky a misky jsou čisty, ano na stěně bývá i zrcadýlko i řada hřebů na zavěšení šatstva. Ta malá světnička dá hospodyni dosti práce, nemá mnoho času se s ní párat. Obyčejně pomáhá muži v práci venku. Když se sestoupí několik mužů ku společné práci — jen ne víc než šest, sice se perou! —, zůstane jedna z jich žen po řadě doma a vaří pro všechny. Té a anděli strážci přenechá se také starost o všechny děti, jichž je v každém domku jako čmelíků. Co s nimi, s tou vřískavou drobotinou, plnou nezbednosti!

Najednou tu stojí osada. Budky, baráčky, loubíčka, ovšem v nejmalebnějším nepořádku, ale přece osada a člověk si může myslit, jak to asi vypadá v osadách přes noc vyrostlých, kde hledají démanty nebo hrabou zlatý písek. Obecním starostou je pan inženýr, to se rozumí. Také jméno má již osada ta — jmenuje se „Australie“. Nehledej jí na mapě, zvědavče! Vystoupila náhle z moře a zapadne zase do moře, jako ty běsně si hrající ostrovy v Tichém moři. A kdo dal jméno Australie? Na všechnen způsob někdo, kdo měl k tomu právo, člověk geniální má ale ku všemu právo. „Heimatlos macht gottähnlich“, pořádný trhan má vždycky myšlenku, z ničeho nic

utvoří celý myšlenkový svět. Pořádných trhanů má naše Austrálie ovšem dost, ale my měli štěstí, my jsme ty dva nejpořádnější potkali, již když sem přicházeli.

Ten s tou plátěnou plantou jmenoval se František Komárek a ten v kabátě Jan Schneider, a proč bychom hned zde nepřipojili, že to byl Komárek, který první řekl, že „to tu vypadá jako v Australii“. On sice Komárek v Australii nikdy nebyl, ale vždyť se ví, co je ta poetická divinace. Schiller ji měl prý také. A když Komárek jmeno, přispěl Schneider také něčím — poesií. Hned prvního téhodne se nadchnul a jeho ústa zapěla:

*Australie, Australie,
štace to nejlepší:
čtyry vši tam káru táhnou,
pátá vzadu tlačí.*

Ostatních slok z dobrých příčin nesdělíme, již dle první může si čtenář utvořit úsudek. Jak se tu slučují zeměpisné známosti s přírodopisnými, cizina s domácí faunou, jaký tu styk s přírodou a pak, jak proudí řeč, jak zvoní rým!

Škoda jen, že ani Schneidra, ani Komárka po tak dlouho nenapadlo, aby si také pro sebe postavili zde nějakou budovu a geniem svým přispěli k rozmnožení architektonické pestrosti! Arci bydleli skvostně! Barák pantafírův se svými poklady je stále pro ně magnetem největším, tam putují hned z práce. Dají si „půlčik“ (půl žejdlíka) kořalky, pak druhý a pak ještě několik, a když řekne pantafírka, že je už dost, že už chce jít spat, vyjdou ven a natáhnou se na zem. Možno, že se modlí k měsíci.

Před čtyřmi dny také se natáhli. Schneider na břicho a spal hned, snad měl o nějaký půlčik víc. Komárek na záda a také by již byl usnul, kdyby — nu zkrátka, náhle začal déšť plácet. Komárek se pozvedl, podíval se pohněván na nebe a pak se obrátil také na břicho, jako by chtěl nebi citovat Mefistovo: „Třikrát mně to musíš říci.“ A nebe to říkalo druhý a třetí den a dnes po práci vypůjčili si oba mládenci dohromady čtyry latě, vyhlídli si místo naproti barákům Taliánů a vzdy-

chajíce nanášeli roští. Stavěli skoro půl hodiny. Budova nerozuměla jich intencím a vypadla jako neforemná velká rakev, ale byla to konečně přec jen vlastní střecha — „Smekni před svým domem, neb chrání hlavu tvou!“ Večer pak šli klidně do domácnosti své. A natáhli se.

Sotva začali chrápat, vyšel z protějších baráků muž. Šel přímo k nové budově, naslouchal chvilku a zavěsil pak na svrchní lať tabulku. Byl na ní nápis „Ospitale degli incurabili“, jak se druhého rána ukázalo.

Počkej, Taliáne!

III

Vskutku! Následujícího rána, dosti záhy, měl Italián už svou „flašku“ — čili facku, jak méně fackující lid říká. Byl-li ten pravý? Nu — snad! Když oba čeští Diogenové ráno ze své rakve vylezli, ihned se ptali, co to? A pak dávali pozor. Za prvním Italiánem, který se po nich nápadně ušklíbnul, šel Schneider do roští. On totiž byl pan inženýr řekl: „Ať se mi na trati neperete, deset sáhů od trati můžete se třeba pobít!“ Italián silnějšimu Schneidrovi „flašku nevyměnil“, také ho nebod nožem, a že zde není v obyčeji onen krásný druh souboje, při kterém se soupeři připnou řemeny vzájemně k pasům a pak dostanou do šatem obalené ruky po noži, dávala firma Komárek & Schneider pozor, co se stane. „Mně se zdá, že se napijem,“ pravila divinace Komárkova. Také se nezklamala. Sotvaže nastal polední odpočinek, sebral se Italián a šel doprovázen soudruhy k „rychtě“. Firma a několik její kamarádů šli mlčky za ním.

Rychta je u trhana Zoubka. Stal se rychtářem prostě proto, že v jeho baráku je nejvíc místa. Je ženat, má pracovitou ženu a dorostlou dceru, které se ale nechce do trhanské práce. Ano Baruška se trhanům i vyhýbá, kde jen může; vydělává si šitím a správkami, a posmívají se jí, že čeká „na nějakého pána z bahnofu“. Jak spatřil Zoubek přicházející, poslal ženu pro půlčik kořalky a pak postavil „berany vlevo“, a vpravo — druhé berany. Baruška si ihned sedla zády k přítomným.

Všichni mlčeli, neboť soud přec nemůže začít, dokud rychtář se nenapil! „Jediná sklenička udělá ze soudce jiného člověka“, zdálo se, že je napsáno v klidně vyčkávající tvář vousatého, podsedlého Zoubka, a šedivé jeho oko jaksi spokojeně přebíhalo „strany“, které už svým příchodem byly odsouzeny zaplatit mu alespoň jeden půlčík. Zrovna tak jako dřív ve Francii dávaly strany soudcům škatulky s bonbony. Ale mrav se mi líbí; je v tom ovšem jakés takés podplacení, avšak líp, když má spravedlnost zavázané ruce než oči.

Půlčík je zde, Zoubek pije a pošupuje svůj cylindr s ucha na ucho. Co je rychtářem, nosí totiž cylindr, že ale dostal jeden bílý a jeden černý a oba velmi, velmi děravé, vrazil bílý do černého a má teď něco — zvláštní je to na všechn způsob.

„No co!“ spouští hluboce nepříjemným basem, „ukradli jste si? natloukli jste si?“

Vypravuje firma a kamarádi její zabručí sbor.

Vypravuje Italián a kamarádi jeho zabručí sbor.

Sbor a zase sbor a už je rámus. „Huby držte!“ vekřikne do toho Zoubek, „jste stejná holota, Schneider zaplatí tři půlčíky, protože pánbůh nechce, aby tento, a ten plešatý Netalián zaplatí čtyry, protože tohleto je už tuze moc! Kdyby nebylo teprv poledne a desátý den po vejplatě, platili byste víc, děkujte pánubohu! A taky to hned vypijeme a pak si podáte ruce, neboť kdo myslí na rozbroje, miluje sváry! Křičte amen!“ — Sbory křičí amen, Italián se hrabe v kapse a Schneider se škrabe v hlavě, neboť neví, zdali paní pantafírka na dluh —

Za čtvrt hodiny je v baráku nový rámus. Kohosi vyhodili ven, ale Zoubek letí za ním, chytne ho a hodí ho zas dovnitř. Vždyť by nemohl být nový soud — adié, práce, pro dnešek!

Zázračně jednoduché soudnictví, co? Dobrý lid, věřte mi. On sobě sice někdy zabručí, když se mu přiděluje práce, která se mu po trhanském výrazu zdá být „hrobem“, on si často při výplatě zakleje, ale veliký nějaký hluk nezačne nikdy sám, na př. naproti svým představeným, a kdo má absolutní pravdu, zkrotí ho vždy. „Rychtu“ mají, aby druh druhu krotil, — a „zákoník“ jejich? Co smí a může, cítí trhan tak

sám, a neví-li něčeho, na př. že se některá studánka nesmí znečistit, řekne se mu to následovně: vedle studánky se zarazí lať, na tu se uváže nahoru věch slámy a s věchu visí dolů hůl, do níž nařezáno vrubů. Kolik vrubů, tolik ran nebo pohlavků, a tomu rozumí trhání celého světa.

Osada, přednosta, rychta, zákoník — divíte se!? Ano, mimo školu a kostel je zde skoro všechno! Ba i na školu se skoro myslilo. Myslíl na ni pan inženýr, když mu denně vřeštilo dvě kopy dětí před domkem jeho, kde pro hru je právě nejlepší prostranství. Myslíl si: vystavíš barák, najmeš učitele, strhneš každému dělníku ze zlatky dva krejcare, jako se už děje na léky a lékaře, uděláš zkrátka dobrý skutek, — ale neudělal, má mnoho starostí a děti vřeštějí dál. Ani inženýrovy Belinky, velké to, novofundlandské čubky, se více nebojí — bály se jí beztoho jen první dny, teď se s ní v písku válí. — Na kostel nemyslíl ovšem už pranikdo. Je prý ve světě 72^{1/2} náboženství a 72^{1/2} řečí i 72^{1/2} kmenů lidských, tou půlkou ale jsou a půlku tu mají cikáni a na trhána nezbylo nic. Trhání si sice vypravují zbožnou pověst, že také měli kdes v Rumunsku vystavěný svůj kostel, ze špeku, ale myši prý jim ho přes noc snědly. Škoda, že nejsou kmenem a nemají tedy také vlastní mluvu svou! Mluvíť jen některou tou dcerkou starozvučné sanskrty-vačy a trochu si ji ošperkují a obohacují novými trefnými výrazy, ale posud nedospěli na celou hantýrku svou, již by pak snad také dali nějaké skvoucí, lichotivé jméno, jako mají švédští cikáni svou „praeve liquant“ (krásnou řeč) nebo němečtí Židé svou „chochemer lošen“ (řeč mudrců).

Ostatně je zde, jak již praveno, vše jako ve velké osadě. Obchod kvete, „domy“ se kupují a prodávají zrovna hravě. Společenských stran je tu právě tolik jako jinde, práce dost, zábavy dost, skoro až na zábavné kluby se povznesli. Tamhle je tlupa Italiánů, řvou a hrajou „móru“, zde zas můžem poslouchat vypravovače — zázračně podivné historie, před půlhodinou by jim byl sám nevěřil! — a o kousek dál nový kruh a uprostřed poučuje jeden, jak může v šestadvacítce po každé vyhrát, vyndal špinavé karty a demonstruje. A co se lásky týče —

Manželství zná trhan tři druhy. Vlastně prvního druhu skoro ani nezná, „kvůli růžovému keři koupit celý statek“, to ho ani nenapadne, a uvázat se provždy, „to jo!“ Druhý druh je „divoký“, ale stálý a pevný, kvůli dětem a zvyku. Třetí druh je ještě divočejší, proti pětiminutové výpovědi. Vlastně se žení trhan velmi rád, třeba každý měsíc nebo alespoň na každé štaci; potřebujeť někoho, kdo by trochu na něho dbal a trochu mu přivydělával. On se nežení, aby miloval, avšak také ne, aby od milování si odpočinul. Ostatně je láska jeho jako rozkouskovaný polyp, každý kus celek. O trhanu neplatí, že „kdo se po prvé žení, tomu lze odpustit, kdo po druhé, toho lze co hrdinu obdivovat, kdo po třetí, ten aby dostal žen za trest sto“, — trhan má svůj „třetí druh“, nuž, třeba tedy sto!

Námluvy jeho jsou rychlé. Předním pravidlem je mu staré: „Já se ti šidit nedám — radši tě ošidím sám“. Krásky nehledí. Obličej nemusí být „jako měsíc v ouplňku jasný“, oči nemusí být „snivé jako lilie“, vlas „černý jak roj včel“, prsa a boky „jako čelo slona“, řeč „jako fialka“; jen když to nějak vypadá, to:

*Červené tvářičky,
bílé tělo,
jako by z komína
vyletělo!*

Krásná žena by mu nadělala beztoho nepokoje. Také se neptá mnoho po duševních vlastnostech, ona je konečně každá žena dobrá a jen v nejvyšších šuplatech lidské společnosti jsou prý ty krajně „fajnové“ — v dobrém či ve zlém. Žena se také konečně ani podle ničeho jiného nepoznává než podle dobrého jídla, — a je-li to, zavařila do něho žena zajisté přání, aby muži chutnalo, a je tedy žena dobrá! Hubatá bude ovšem, nu ale, navlíkni lano do jehly, zastav proud! Bude-li nejhůř, vezme se hůl a — „on uvidí účinek, ona ucítí příčinu“. Zkrátka: „Chceš ke mně?“ — „Nu třeba, když jsi ale takový ožrala!“ — a je to a nemusí ani jako cikánský párek třikrát kolem jalovcového keře běžet.

A pak ta trhančata malá, drobná, pisklavá! Do hrobu jednou přijdou, najisto, ale do kolébky — ne, tam ne! A kde bude ten hrob? Což musí být kolébka i hrob vždy na jednom luhu? Dnes se trhanče narodilo, za měsíc je snad o sta mil dál, jeho vlast je širý svět, zlatem poseté nebe je střechou jeho rodného domu. Roste a nezamiluje si žádný keř, žádný vrch, žádný luh, žádný ani koutek obydlí, jakmile to začíná oplítat dětskými, zlatými svými sny, jakmile zapouští někam srdéčko své kořeny, již zas jsou násilně vytrženy a vlajou větrem. Ale přec má trhanče mnoho — *matku!* Kráká ho sice častěji, mluví s ním hlasem drsnějším, ale její dítě je jí přec jen vším, co má! Ona nepatří víc sobě, patří dítěti. Stará se, pracuje pro ně, ošetřuje je, bdí nad ním, a když i sama ulehne, činí to jen, aby nových nabrala sil zas pro své dítě. Z místa na místo s ním putuje, mrzne, snáší urážky, jen když si dítě uchová. Trhanče povyroste a pak se vzdálí. Matka své dítě ještě někdy vídá, pak někdy o něm slýchá, pak nedochází již ani zvěsti víc. Sama se plíží životem — někde ji najdou, zmrzlou žebračku na hromádce kamení.

IV

Je den osadníkům Austrálie co možná nejdůležitější, den výplaty. Je to den vždy teprv čtrnáctý.

Houkli si jakoby z jediného chraplavého komína své: „Padla!“ a padli, totiž buď do kantiny nebo poblíž na zem a čekají. Kantina má již svůj trhanský odznak i nápis. Vedle vchodu stojí v zemi lať, na lati nahoře polámané kolečko z trakaře — znamená hostinec U slunce. Nad vchodem houpá se tabulka s nápisem: „Bosí bez antré“.

Několik kroků od kantiny vřeští flašinet. Babička flašinetářka stojí vedle a nutí se do zkysalého úsměvu, bojít se o svůj nástroj, jehož klikou lomcuje chlap, — avšak vždyť jsme tohoto chlapíka ještě ani neviděli. „Tunelák“ Ševčík, máme tu čest! Šest stop vysoký, dvě stopy v ramenech široký, ruce jako gorila až ke kolenoum, levé oko vyražené, na těle nahoře čer-

vený frak, dole úzké uherské spodky modré, mezi oběma nahé tělo. Tunelák — ano vy nevíte, co je tunelák! Tunelák je nejpyšnější květ trhanství! Práci jeho naznačuje jmeno jeho. Každý viděl řádný kus světa, má značné topografické a osobní známosti, pamatuje si chudé počátky všech podnikatelů železničních staveb. Že se sám nestal také podnikatelem, přičítá náhodě, copak je ale na tom! Jména stavebních inženýrů poví v alfabetském pořádku; roztrídí je na nováčky a „sekáče“; prvním bez obalu řekne, že jejich „štreka“ proti jiným, které už vyvedl, je samý hadr. Je úsečný, rozhodný, řeč samý klín.

Ševčík pracuje na sousedním kusu trati. Tam ovšem není také žádného tunelu, ale zato pořádný most přes řeku. Ševčík sem dnes přišel s nějakým vzkazem pro inženýra a čeká, až bude inženýr hotov s výpočtem.

Flašinet zasípěl, držadlo kliky zůstalo trčet ve výši — už to Ševčíka omrzelo, ale babičce hodil šesták na víko. „Hej, paní pantafírko, — skleničku,“ volá do kantiny, „piju jen na košť, a bude-li švinda jen o grád slabší, než ukazuje můj sakrometr (sacharometr), všechny kunty jim odvedu. My máme švindu, bratři tovaryši, no, hřeje jako lokomotiva!“ — a staví se s několika do kruhu.

„Jaký tam život, co?“ začíná rychtář Zoubek.

„Eh — v Translanii (Uhrách) to jinak ‚hrálo‘; tam jsem stavěl při víně, zde se dřu při bramborech a i ty si musí člověk vypaběrovat. Ostatně, to víte, jen když je člověk chvála-bohu živ. Odtud se přec dostanu lehčeji než z Budějovic, odtamtud šlo hůř. Potkám vám zrovna při vývandru svého chumáčníka (stravovatele) a on mne zastaví! ‚No věčně spolu nemůžeme být, pantáto, čím dál tím hůř — maj se hezky‘ — jakpak nemá člověk plakat!“

„Moh ti vzít tvou uniformu — vypadáš!“ míní kdosi.

„Eh co —

*ajznbónská uniforma,
ta je dobře známa:
kalhoty na cimpr campr,
košilička žádná.*

*A načpak tu boty trhat,
trhejme radš skály —
vždyť to pány studí v botech,
nás to bosy pálí —*

a ostatně — jakpak vypadáš ty? Schováváš si snad košili svou někde na rubáš?“

„I — já měl pěknou košiličku, pěknou,“ směje se napadený tovaryš, „když ale člověku v těch těžkých časech nezbyvá ani na mast! Spálil jsem ji na pařezu, abych nemusel těch ‚drobných‘ utrácet — bylo by jich až nehtu líto!“

„Já — já,“ hlásil se jiný, „já přišel s plným kufrem prádla — tady však špatně perou!“

Smích.

„Ale, Ševčíku,“ pokouší zas soused, „tam na řece budete mít zle, věř mi, už nám tady leze zima za nehty — dej se ‚přelet‘ nebo alespoň ‚zaletovat‘!“

„Bydlím jako kníže pán, žádný z vás tak nebydlí, vy hoto! Zabednil jsem si oblouk pod mostem, udělal jsem si ze starého lešení podlahu — ať teče voda pod ní! — a na kamna také zbylo cihel! Eh, chalupa jako skála, stojí na jehlách — ‚nalechtali‘ jsme jich tam! Hm — jsme my to syčáci, — kdyby to byli ti Švábi tloukli piloty, ‚einmal auf — zweimal drauf‘, — mohli jsme čumět do nebe na šmolku, ale jak já spustil komando: ‚V Prachatííí-cích na kopééé-čku!‘, lítal beran do nebe, jak by mu dal patronu. Aspoň máme doupě a káňata (děti) střechu! Máma musí na ‚planýrku‘ aspoň tři čtvrtě šichty (dne), kdopak by mohl tolik krků živit! Ale hrome — už mám po motání (pití) — inženýr je fraj!“

Právě přichází pantafír od inženýra a kráčí přímo k trhanům. Pantafír, bývalý nádeník, jen tak odlupek trhanů, zastrčil třetinu obdržených peněz zvlášť a jeho obličej pokryl se mrzutostí.

„Už aby čert byl živ,“ spouští, nacpav sobě dýmku a otočiv šátek na krku uzlem až k uchu, „ten náš inženýr je taky pěkný zloděj — kriminál do toho! Jste hlupci, myslíte-li si, že mně dal všechno, co náleželo; to jsem pohořel! Já — já tu ne-

zůstanu. Anebo si to udělejte jak chcete, ať vás vyplácí inženýr sám!“

Trhani mručí.

„No, jaké bručení, dejte sem sáhovku a změříme si to sami ještě jednou!“ A za všeobecné nevole klade sáhovku a obrací ji, počítá a počítá, ale jen divně pletenými slovy, víc vlastně křikem než slovy. Jeho štěstí je, že nezná cifer. Konečně nabyl odvahy a zvěstuje: „Celou třetinu mně strhli!“

„Mnoho-li je to,“ táže se rychtář Zoubek zamračeně.

„Ty dostaneš místo čtyřadvacíti jen osmnáct a ostatní podle toho!“

„No no, to by to hrálo!“ — „Ne, to nešňupu, to ne!“ — „Himl mordio, to radši všechno rozbiju!“ — „Inu Marjánce do rance, jestli někomu nezakroutím krk!“ rozhlučí se to kolem.

Pantafíru není přítom dobře. „Vy — vy jste taky líní chlapi, vždyť nic neděláte, vám aby taky kráva nadojila hned sejra!“

„Co, my že nepracujem, my že se nedřem, my že — inu —,“ a kletby se sypou.

„Víte co, já chci mít pokoj — abyste věděli — tobě přidám dva zlaté — tobě zlatý padesát a tobě taky zlatý — tak a mně nezbyde nic, to jsem osel!“

Někteří se odmlčeli, někteří hlučí dál.

„Jak, vy mne přivádíte k nejhoršímu? — Darebáci, já, nu já — tobě dám ještě zlatku a tobě taky — je to z mé vlastní kapsy, přijdu zde na mizinu, ale mně je o mé dobré jméno, — však já inženýrovi povím do duše! A ty, ženo, dej těm chlapcům tři mázy kořalky — čtyry jim dej! A kdo ještě teď jen breptne, dám mu jednu do týlu, že mu hlava dojede do Brna!“

A teď začíná vyplácení. Mnohý dostal už zálohu, mnohý je dlužen za kořalku, běda! Konečně je srovnáno a vyplaceno, každý potězkává peníze v ruce, koná rozpočty, na prádlo, kus šatu, něco si také hodlá uložit pro případ. Italiáni dlouho nehodlají, nýbrž hned zítra půjdou na nejbližší poštu a pošlou několik zlatých domů — s ostatkem vyjdou, to vědí. Jsou skromně a dle svého dosti dobře živi; několik se jich vždy

spojí k společné menáži: třikrát za den teplou polentu a dost. Němec si donese několik zlatek k inženýrovi „na uschovanou“. Také on žije obyčejně dobře, teple musí alespoň jednou pojít, třeba musil zajít si půl hodiny do nejbližší vesnice. Smutno říci, že Češi žijí průměrně nejhůř, — „knakvuršt“, chléb, kořalka, toť věčný jídelní lístek. Také ukládání grošů jim nejde, mají sice po každé k líbání ohnivé předsevzetí, ale jsou právě dnes zase na počátcích, a ono to přes ty čertovy počátky — —

Rozsedli se v pantafírově kantině, aby alespoň trochu popili. Pantafír je tak asi předním regulátorem jich pitek. Zavázal-li se, že za jistou cenu vykoná větší práci, pospíchá s tím a nesvádí mnoho k pití; je-li ale placen jen jak se říká „od kusu“, každých čtrnáct dní za to, co právě vykonáno, svádí co může. A ono to svádění není těžké!

Dnes tu, „na chvilku“, zasedli všichni, „ženatí“ i svobodní. Ženatého snad žena dostane v noci domů, snad ho přemluví, aby už zas zítra pracoval dál. Ale také možno, že na něho přijde právě teď jako „kvartál“. To je tuze těžká nemoc a neodolatelná, ten kvartál. Potrefený ví, že nemůže pranic proti tomu dělat; z počátku ještě prošlehává mezi pitím předsevzetí; když se vyndává další zlatka, ještě se před vnitřním okem kmitne žena s dětmi — ale pak, rána pěstí do stolu, sklenička vzhůru a:

*Inu děj se vůle boží,
já už nic nedbám!
prodám ženu, prodám děti,
peníze dám na propití:
inu děj se vůle boží,
já už nic nedbám — !*

Což teprv ta nebohá sirota, trhan neženatý! Jeho nikdo nevolá domů, nikdo ho nebolí. Jeho týden má čtrnáct dní, proč by z neděle a pondělka neměl ten týden zas dvě neděle po sobě, v úterý času dost do práce! A jeden ten sirotek jako druhý, jako vejce od černé slepice a od bílé. Mají se tu ne-

smírně rádi, kantina má smiřující kouzlo, hubičky mlaskají, „připij si, bratře!“ volá jeden přes druhého a žádný neřekne nadarmo „dej mně nacpat!“ Z počátku je samý humor, samá píseň bezstarostná —

*pominem, nebudem,
světa nepřebudem —*

pak — pak se stává veselost divokou, zoufalou. Jako by náhle každého se zmocnila touha, ne opít — upít se! Ale je to těžké, trhanův žaludek je také jako boty svatého Benedikta, a ty byly bez podšvů. A drahé je to. Ovšem, nač peníze, když je kapsa roztrhaná; také nelze upřít, že nejde nad otcovské naučení:

*propij všecko, co můžeš,
nebude soudu, až umřeš —*

ale jen kdyby jich bylo přec o něco víc, těch šajnů! Překvapně brzy je sirota trhan všecek vysypán —

*svatí, svatí, svatí,
půjčte mi tři zlaty:
až já budu svatým,
já vám je oplatím.*

Jakpak by také nevešel jednou do nebeského království, za své vezdejší utrpení!

Nastal pondělek, ráno. Při práci jsou již i Komárek a Schneider, měli jen jednu neděli. Inženýr se prochází po trati a stále hubuje. Je mrzut, byl zaslechl o nějakých nepořádcích při sobotní výplatě, a již zvěstoval, že budoucně bude vypláceti sám.

Schneider se dívá na přecházejícího sem tam jako kočka na kývadlo u hodin. Konečně přistoupne a smekne: „Kdyby mně, milostpane, ráčili dát zálohu — zlatku!“

„Co zálohu! Teprv od zítra můžete dle pravidla dostat zálohu!“

Schneider mlčí.

„A vždyť byla teprv předevcírem výplata!“

Schneider mlčí.

„Propil jste zas všechno, co?“

Schneider mlčí.

„No — co je to — nemůžete odevřít hubu?“

Schneider tedy odvírá hubu: „Já nevím — snad jsem si koupil prádlo.“

Inženýr se náhle odvrátil. Mrzutost byla pojednou zaplašena a zuby se mu zahryzly do rtu. Po chvílce vyndal tobolku z kapsy. „Zde dva šestáky — půjčím vám je! — Vy, Komárku, pojdte za mnou!“

Červené oči Schneidrovny hledí mrtvě za vzdalujícími se, pak sklapnou jako ku spánku a ústa bleptnou: „Jen kdyby mně nebylo tak nanic!“

V

Snad řeknete dle všeho: „Nu co trhan! Dareba je!“ Víte — jak se člověk na to dívá! Trhan je, o tom se nehádejme, neskonale lehkomyšlný, outrata rozhodný, a kdyby měl mnoho peněz, byl by dán do kurately — snad! On jich ale neměl nikdy tolik, aby měli lidé kvůli nim pro něho alespoň trochu úcty, proto také nemá on ani trochu úcty k penězům. On také ví, že jich nikdy mnoho mít nebude, vždyť stojí psáno v Písmě, že „dělník opilec nezbohatne“, a trhan se přec někdy opít musí, ne?

Nikoli, zlým, špatným člověkem trhan není. Není Byronovým Kainem, aby musil zvolat k bohu: „Proč jsi mně dal zlou tu vůli, pane!“ Je jen člověkem vůle pohnutlivě slabé, nic víc! Za rok musíš ovšem i nejlepšího z nich z práce vyhnat, jeť kočovníkem, dostává roupy, ale půl roku konečně i s nejhorším dobře vyjdeš. Ozve-li se, činí tak za „bratry tovaryše“. Sobeckým není, rozdělí se o to, co má, jako kvočna. Slíbí-li něco, spolehej na slovo, a třeba neuměl se ani podepsat jinak než „frakturou lopatovou“, třemi křížky, — věř těm křížkům! Jednu má dále vlastnost převzácnou: on je

pravý filosof, on sebe zná navlas a nepřeceňuje se. Dostane-li peníze a musí-li k domovu přes přívoz čtvrt hodinky od kantiny vzdálený, jde nejdříve k přívozníku, uloží si u něho dva krejcary, a pak se teprv vrátí k pitce. Slíbíš-li mu pár bot, poprosí, abys mu je dal, „až napadne první sníh“, pak že je už neprodá. Je to upřímnost velká, až šibeničná! Zkrátka: on je spíše lidská zvěř než lidská sběř. Zvěřina ale vždy trochu zavání — nebo líp: pomyslete si sluku, že by vzala před zastřelením pilulky, co by pak bylo po ní! Tedy chceme-li se pobavit něčí originalností, snesme atd.

Inženýra trhančící bavili. Již dávno sobě byl umínil, že podrobí některého zkoušce. Tedy chytl teď Komárka. Sedí v bytu svém za stolkem a dívá se na svou oběť mlčky. Komárek je trochu v rozpacích, neví, co to.

„Z toho Schneidra už nebude nic,“ začíná konečně inženýr, „ale z vás, Komárku, — neztrácím naděje! Jste přec rozumný člověk, vy nahlídnete, že takhle jen zahynete, a bídne! Copak musíte každý groš propít, musíte se dřít dvě neděle, o hladu a v nepohodách, abyste pak vše a zdraví k tomu propil za jedinou noc! Vidíte, Komárku, já nemám lidi rád, kteří si nepřejí, člověk nemá být lakotný, nemá mít peníze v duši, jen v kapse, ale v kapse jich musí mít něco, aby nebyl pořád otrokem lidí cizích. My musíme mít peníze, ne ony nás. Koukejte, Komárku, už jste viděl svět a umíte se naň dívat. Vám není třeba teprv rozkládat, že za peníze koupíte si všechno, i zdraví, — sám čert má úctu před penězi, bez nich by nedostal ani jediné duše! Potřebuju pořádného člověka, vyhlídnul jsem si vás, a budete-li jen čtyry neděle dělat pořádek, udělám z vás dohlížitele na kus práce — chtěl byste být dohlížitelem?“

„To bych chtěl,“ vyhrknul Komárek, a oči jeho, posud sklopené, se vznesly a zajiskřily.

„Budete jím — ale dělat dobrotu! Především — jakpak to pro pánaboha vypadáte, takhle byste byl pěkným dohlížitelem! Hned se seberete a půjdete do — —, tam si koupíte kus pořádného šatu. Ani tam v těch hadrech nemůžete, dám vám starou košili a kalhoty, a vojenský plášť zde mám, vezměte

si to. Zde je dvacet — počkejte, třicet zlatých vám dám zálohy, vy vidíte, že vám věřím! Do poledni můžete být zpátky — tedy jděte a pamatujte na dohlížitele!“

Komárek ani nepromluvil, sebral šaty, sebral peníze a již je venku. Nohy se mu zrovna třesou radostí. Taková změna a tak náhlá! V poledne už tu bude v novém rouchu, za čtyry neděle bude dohlížitelem — Schneider — ne, Schneidrovi neřekne zatím nic, ale promluví — no, vždyť ono i z přítele Schneidra může být ještě něco pořádného, jen chtít, jako on, Komárek, chce!“

Brzy byl dooblečen a již je na cestě do městečka. V městečku je mnoho kořalen, pravda, ale ty jsou nebezpečny jen slabochu; Komárek má talisman, každou chvilku si říká: „Jakpak bych nechtěl být dohlížitelem!“

A vskutku — ještě není poledne a Komárek je již zase zde. Šaty nové — vydal za ně celých třicet zlatých — nese si v uzlíku. Mohl sice dřívější nechat u téhož vetešníka a objevit se hned v novém skvostu, ale on má srdce dobré, vzpomínal na Schneidra, zatím nechť si Schneider vypomůže odloženou garderobou, než se sám také polepší, Komárek nedá pokoje a pořád mu bude mluvit do duše.

Starý Komárek zmizel ve svém „Ospitale degli incurabili“, za čtvrt hodiny vyšel Komárek nový. Jako z cukru! Na hlavě pěkný ještě klobouk, jistě za zlatku! Na těle modrou košili — koupil si dvě takové, teď má tedy s tou od inženýra košile tři! Na krku skví se překrásný červený šátek, na těle světlezelená kazajka a světležluté spodky s černým pasem! Krokem elastickým ubírá se do bytu inženýrova. Ten zajisté že na něm oči nechá!

Inženýr sedí již u oběda. Prohlíží si Komárka ze všech stran a usmívá se. „Dobrá zatím,“ praví, „počkejte, má hospodyně vám dá kus oběda, chci, abyste zvykal v pořádku jíst. A pak si jděte po práci!“

Najeděn, rozehřát, spokojen a šťasten jde Komárek ku svému dílu. Kolem něho všem klesly ruce, tovaryši jsou u vidění. Tohleto — ne, tohleto je přec jen — copak je to?! Ptají se, přistupují, ohmatávají klobouk, hladí kazajku. — „Pan inženýr!“

je jediná odpověď Komárkova, o dohlížitelství ani muk. Po očku se dívá na Schneidra, Schneider tu stojí opřen o lopatu, vyvalené jeho rudé oči jsou plny přehrozného udivení. Počkej, ty se budeš koukat teprv!

Jak je dnes ten vzduch skoro jarní! Ve všech žilách to hraje, tepny jdou jako úprkem, zrovna je jako do tance, nepokojně, ale přece slastně.

Ty nové šaty jaksi ještě práci nenavykly, pohodlny jsou dost, ale tak — tak sváteční! Vůbec jako by byl dnes velký, zvláštní svátek v celém světě!

Rýč odletěl — ne, dnes si dá Komárek přec prázdniny, kdy-pak jindy! Již se sebral a kráčí po trati dál. Všude ho zastavují. — „Pan inženýr!“ je jeho odpověď stálá. Konečně zabočí od tratě do háje, člověk je tak rád o samotě, když se stane velká s ním změna. Kdopak by byl včera tušil —

Ale ani v háji Komárek dlouho nevydrží, vždyť je tak šťasten a štěstí žádá zas společníků, svědků, třeba závistivých. Již se vrací a jde přímo ku kantině — ještě ho neviděla pantafírka!

„Pro pána krále — Komárku, vždyť vy vypadáte jako bohatý selský synek!“

Komárek se spokojeně usmívá.

„A ten krásný šátek — ten by mně slušel. Co jste za něj dal?“

„Jen dva zlaté,“ zní nedbale pyšná odpověď.

„To stojí, to stojí! Ale kde, řekněte mně, jste dostal na to peníze? Mám nalejt hulána, samožitné?“

„Pan inženýr dal! — Ne, nic, já už nepiju!“ a odvrací se nerád, jako od lechtavého pokušení.

„Tedy mně, prosím vás, vypravujte — a kampak jste zahodil své staré hadry?“

„Nezahodil, ledacos nebylo na nich tak špatné — na př. zcela dobrý vojanský plášť — ba ani jsem to neprodal, nechal jsem si to, dám to někomu!“

„No to je přece lež!“

„Lež?“ a teď byl Komárek už dopálen. „Hned vám dokážu, jestliže lžu!“

A za chvíli zde byl Komárek s uzlem a hodil jej na udu-

panou zem. „Tady je to — vynadejte mně, schází-li jen nit!“

„Ale copak se inženýr zbláznil?“

„Co, zbláznil! Ženská hloupá! Chce, abych byl pořádný, a udělá ze mne dohlížitele! To je to!“

Teď to bylo venku.

Dohlížitele! — Za pět minut je kantina plna. „A ty nám nezaplatíš ani skleničku švindy?“ hlučí hlasy přátel ze všech stran.

Komárkovi je úzko. Tak rád by tovaryšům se ukázal, — ale nemá groše v kapse. Pošilhává po uzlu se starým šatem — ne, to už není jeho, zaslíbil to chudému příteli — on sice přítel o tom zamýšleném daru ještě ničeho neví, ale — —. Náhle myšlenka! Ruka Komárkova jede ke krku: „Zde máte ten šátek — dejte hochům za dvě zlatky kořalky!“

A zasedne a ostatní kolem něho. „Sem pojd', bratře,“ volá všecek změkklý na přítele Schneidra, „tebe neopustím, mlč, ty uvidíš, jak se o tebe postarám! Ale — však já ti řeknu, co musíš dělat!“

Rozhlučelo a rozveselilo se vše na nebi i na zemi. Komárek chválí inženýra a pije na jeho zdraví. Všichni chválí Komárkova dobrá předsevzetí a pijí na jeho zdraví —

Hodina ubíhá po hodině, je veseleji a veseleji —

A když „půlnoc duchy zvala“, nebyl už Komárek jako z cukru, byl už zase ve své uniformě od včerejška, dal si se Schneidrem alespoň už sto hubiček a odzpívali spolu alespoň už padesátkrát sloku:

*Mívali jsme kabáty,
čert je vzal,
až halenu propijem,
půjdem dál —*

VI

Uplynulo již několik měsíců. Mrazíky se dostavily a země ztvrdla jako křesadlo.

Ba již byl den Dušiček uplynul a s ním již odešli i „rybni-

káři“ najednou všichni do své vlasti, k rozlehlým rybníkům kolem Budějovic. Nedá jim to. Oni musí vidět, jak zimní mlhy se šourají po vodách i jak rákosí se výročně ověšuje jíním. Co děti naučili se tam dělat a stavět hráze, co mužové opevňují a kráslejí výtvarným uměním tím boky železnic. Jsou velice váženi, trhan je klade vysoko, tak na půlřemeslníky. Oni to také vědí, daleko je poznáš dle důstojně líného chodu, dle širokého klobouku, jehož velké stínidlo pohybuje se jako křídla tučné vrány, i dle modré zástěry, jejíž pravý dolejší cíp je vždy půl hodiny volný a půl hodiny zas nahoru vlevo za pas zastrčen. O Dušičkách opouštějí svou práci a o velkonočních zas již se z domova rozlítli po celé Evropě. Jsou to mužové charakteričtí jako dráteníci z Trenčínska.

Čím pochmurněji a smutněji ale v přírodě, tím veseleji v trhanství! Zima nedovoluje lenosti ani ruce ani vtipu!

Právě vyšel za rána inženýr ze svého domku. Rozhlížel se, mnul si ruce a stíral mrazem vynucené slzy. Na jeho tváři sídlila veselost. Vyfouknul kotouč dechu a zabručel si: „To jsem žádostiv —.“ Dále nebručel, mráz kázal sklapnout ústa a to, čeho „byl žádostiv“, musíme sami dořici. Tedy: „co se nám dnes asi zas prazvláštního přihodí!“ Ono totiž se tento týden zdálo, že se zrovna pytel nad Australií roztrhl, den co den něco nového, zvláštního, zrovna k popukání! A dnes je sobota — bude se muset namáhat ta sobota, aby překonala dny předešlé!

V pondělí bylo „něco, co se v postě nejlí“, jak trhan říká. Byla totiž svatba, opravdovská svatba! Manželé Markovi po desítiletém šťastném „manželství“ vstupovali v stav svatého manželství. Přestupovali zkrátka, jakož bedlivý čtenář už sám rozumí, z „druhé“ do „první“ třídy. Sláva byla nesmírná. Nejenže hrál na trati flašinet po celý den, ale veškeré australské trhanstvo doprovázelo ženicha a nevěstu až k vesničce, sám pan inženýr a pak Adam, nejoblíbenější dohlížitel, byli svědky. Ženich měl nový modrý kabát, nevěsta zcela novou šedivou sukni s falblemi a šedivou kazajku s vysoko nabobřenými rukávy — mohou si popřát kus nového šatu, jsou pořádní, mají pár zlatých. Mládencem byl devítiletý jich syná-

ček Tonda, družičkou sedmiletá jich dceruška Baruška — ve-
sele si vedli k oltáři vlastní rodiče své. Jenže by byla Tonda
brzy veselost přešla. Někdo ho navedl, že musí zpívat sva-
tební píseň, a naučili ho jedné; sotva ale vyšli a Tonda po
prvé odzpíval svou:

*Inčko vám děkuju
za vaši dcerušku,
inčko vám děkuju
za vaši dceru:
že jste mně ji dali,
mně ji vodchovali,
inčko já vám za ni
pěkně děkuju —*

už tu byl pohlavek ze štědré ruky otce ženicha. Ale — jeden
pohlavek! —

V úterý byl zde z městečka dráb pro — Adama. Nebohý
Adam! Již musil dvakrát do města k soudu, má sedět čtyry-
advacet hodin a „neví proč“. Byl před měsícem ve vesnici při
muzice, tam se trochu sepral, jednoho vyhodil, druhého srazil
pod stůl, třetímu rozbil hlavu, ale proto! Přiznal se k tomu
u soudu, že mu „hlavu vyluftoval“, a myslil, že je tím už vše-
chno odbyto mezi ním a soudním panem adjunktem, jakožto
mezi pořádnými lidmi, ale zatím — „čtyryadvacet klápů“!
A že se hned v určitý den, včera, nedostavil, je tu dnes už
dráb! Nejdřív se ptá po inžinýru; inžinýr je někde, nikdo
neví kde. Pak se ptá po Adamu; nikdo Adama nezná. Ještě
by ho nejspíš znal Komárek, ale musel by se jmenovat „Franta
Šnophoun“, ten Adam. „Jakpak vypadá?“ ptá se jeden. —
„Což já ho znám!“ zapomene se dráb. — „Nu, zrovna tako-
vej tady běžel, zrovna takovej! Utíkal, až tu kuří oka potra-
til, — poletějí-li za ním, můžou ho chytit!“

Ale už byli všickni kolem drába, jeden hvízdal, druhý vřeš-
těl, třetí kuňkal, čtvrtý tlouk motykou do „kolečka“ jako
do tureckého bubnu, pátý házel střepy hrnku na kámen —
„regmencbanda, trauf!“ zaznělo komando a už by ho byli
mleli — vtom tu stál inžinýr. Vzal drába za ruku a odved ho

k sobě. Chlácholil uraženou osobu úřední, napájel ji, pak slíbil, že Adam se pozejtří dojista dostaví, a vyprovodil sám drába kus cesty. Zamračen se vrátil a plísnil všechny, že mu chtějí způsobit nesnáze s úřady. „Adame, vy tam pozejtří musíte, rozumíte, sic se nepohodnem!“ Adam kývnul, že ano, Když ale inženýr se vzdálil, máchnul Adam rukou a mínil k ostatním: „To by byl čert v tom, abych já tentokráte ty pány nenapálil, já, Adam!“ —

Středa si odzpívala svou baladu hned za ranního šera. To-lik nadávek snad v ústech člověka ještě nebylo, co jich vysypal před slunce východem trhan Martinka na trhana Baštu. A Bašta, jindy huba jako ježek, dnes skoro ani neodpovídal. Jen tak někdy muk, někdy slůvko prohodil, nebo pokrčil jen rameny a řekl „inu!“ — ale naslouchající Australové smíchy div se nesvalili.

Martinka a Bašta jsou již od let nerozluční přátelé, ale včera se přec pohněvali v doupěti svém. Bašta je totiž nájemníkem Martinkovým. Že činže neplatí, pranic by nevadilo, ale chlap líná nechce rukou pohnout, nechce do lesa na mech, nechce ani pomáhat při ucpávání skulin — Martinka se rozzlobil a vyhodil ho. Za zimní noci bez přístřeší, bez peněz na kořalku!

Bašta obcházel doupě jako kočka, zastavoval se, naslouchal — náhle se sehnul, zmizel, již se zase objevil a nesl v ruce Martinkovu kazajku, kalhoty a boty. Zastaví to ve vesnici atd.

Časně zrána je už Bašta zase na svém místě a čeká, co as drahý přítel. A nejdřív vyhrnula se z doupěte spousta strašné kletby a nadávek, pak vyčuhla ježatá hlava Martinkova a kroutila se, až spatřila klidně vyčkávajícího Baštu. Teď to šlo. Jako když skály lítají, lítaly nadávky. Bašta pořád nic, konečně si povzdechne: „Inu, křesťanské to nebylo od tebe, přítele vyhodit do zimy — bez krejcaru!“ — „A tys to zastavil!“ — Bašta smutně přikývnul. — „A kde?“ — „Ve vesnici.“ — „A jak se tam teď dostanu!?“ — „Jó, kdo by to věděl!“ — Zase nadávky. Konečně přijde rychtář Zoubek. Bašta má polonahého Martinka vzít na záda a donést ho do vesnice. Pak se mají smířit. Bašta se zpečuje. — Konečně ale, Martinka slíbil

už odpuštění a tři půlčíky, naložil si ho tedy Bašta na záda. Do Martinky vjede humór, do ostatních trhanů také, jeden vyskočí na druhého, už je celá škadrona a s nesmírným vrískotem žene se to k vesnici.

Čtvrtek. Dnes Adam dokázal, napálí-li on pány, nebo páni jeho. O, on je chytrák! Vybral si mladého, dosti slušně oblečeného trhana, zaplatil mu pětku, dal své předvolání a trhan Drůbek odsedí ten den za Adama!

Trhan Drůbek je vlastně hoch k pomilování. Byl kaprálem na vojně, vysloužil a šel zas domů k rodičům. Ale měl smůlu, neboť jeho otec byl kolomazník. Jednou poslal starý Drůbek mladého Drůbka se soudkem kolomazi do městečka. Bylo trochu parno. Mladík, zpocen a unaven, zastavil cestou u trhanské kantiny.

Hráli tu velusa a mladý Drůbek si zahrál s sebou. Ale když přisedl, nevěděl ovšem, že k večeru téhož památného dne budou trhana Mrkoše, který obětovně dával banku po celou dobu, ostatní trhani hledat na všech půdách a ve všech stájích vesničky, aby ho zabili. Prozradiloť se pro Drůbka příliš pozdě, že Mrkoš přinášel z městečka kantiňákovi zcela nové karty, které ale byly někým věrně a zcela harmonicky dle nastříkaných barev na hřbetu již znamenány. A tak se to stalo, že soudek s kolomazí nešel do městečka a Drůbek už nešel k otci zpět.

Co na tom, a teď se jedná o něco jiného. Dráb a žalářník neznají Adama osobně, věc se povede a pak to snad jednou Adam soudnímu panu adjunktovi řekne, bude to švanda! Po trati je z toho už dnes velký smích, Adam je zrovna vyměněn, až rozpustilý! —

Je již odpůldne. Kdo to tam přichází? — Věru, Drůbek! — A s ním, hrome, četník! —

Věc se byla vyvinula zcela přirozeně. Lehkým, svižným krokem přikročil v městečku Drůbek k žalářníkovi a podal „své“ předvolání. Chlapík se žalářníkovi líbil. „Vy jste jistě na vojně!“ — „Už jsem vysloužil,“ chlubí se Drůbek, „co kaprál, zde mám obšíd!“ a podal žalářníkovi svůj v kapse přechovaný „obšíd“. A bylo to! — Když odcházel pak Adam s četníkem z Austrálie, vypadali oba jako medvědi.

Pátek je den přenešťastný, jak známo. Mlynářík — říkali mu obyčejně „Fajfka“ — pracoval u válce na pýchování země, a čert nebo pánbůh ví, co dělal, najednou si utrh malík levé ruky! Na štěstí tu byl právě lékař tratí přejíždějící a obvázal mu ruku. Mlynářík pracoval dál jakoby nic, zato několik jiných nepracovalo. Několik jich u háje kopalo hrob, šest stop hluboký, šest stop dlouhý. Jeden sbíjel z prken truhlu a žena jeho šila z bílých cárů polštář do rakve a rubáš. Jiný stloukal z latí máry a ještě jiný pletl obrovský věnec ze smrkových větví. A po práci k večeru byl funus, velkolepý, pohnutlivý. Umyli utržený malíček, oblékli jej do rubáše, dali do rakve a za všeobecného, hořkého pláče rakev zatloukli.

Nato měl Schneider velmi pohnutlivou řeč, kladl milovaného zesnulého všem přítomným za vzor a hlavně na něm chválil, že „se nikdy — *nikdy* neopil“. Řečník ustoupil a Komárek vykropil máry a rakev mokrým hadrem. Vzali máry na ramena, dva „mládenci“ a dvě „panny“, a šli. Byli seřadění v dlouhý průvod, všichni v párcích a vedouce se za ruce. Napřed šly ženské a stále bědovaly — jak už ty ženské jsou! Za nimi po dvou otužilejší mužští a zpívali pohřební píseň. Přec ani jednou nepřišli přes slova:

*Uskrovněte svého
pláče truchlivého,
o rodičové milí,
kteří jste mě zplodili —*

pak vždy všeobecný nářek, lamento srdce prorývající! A hned za rakví šel Mlynářík, co nejbližší příbuzný. —

Co as tedy dá sobota!

Inženýr se rozkročil a šel mezi dělníky. Dělníci pozdravovali, jeden z nich přistoupil.

„Prosím ponížene, milostivý pane inženýre, mám žádost.“

„A jakou?“

„Neráčejí mně to odepřít, milostivý pane! Dnes v noci mně slehla žena —“

„A já mám jít za kmotra, to se rozumí! Vy tu ani nikoho

jiného nemáte, chcete říct! — No, když to musí být — až budete mít čas ujednaný, přijďte, někdo půjde do kostela za mne!“

Trochu mu to humor pokazilo, panu inženýrovi. „To je ten měsíc už čtvrtý — zas abych poslal pro dva stříbrné zlatníky — radši už abych si jich dal přinést hned soudek!“ bručel jda dál. „Jako králíci se to množí; půjde-li to tak dlouho, bude se každý druhý trhan podle mne jmenovat Pepík nebo Pepička. — Co dělat!“ —

Dopolední hodiny uběhly rychle. Do lepšího humoru již se inženýr nedostal. Práce šla nyní pomaleji, ztuhlá země je vzdorna. „Tenhle kousek — to je hrob!“ naříkali trhani a zkušenější říkali vzhledem k překonání nastávajících ještě překážek: „Ne — nebude to hrát!“ Ovšem tomu vzdor své zkušenosti nerozuměli, ale inženýr přec nebyl sám valně spokojen.

Byl rád, když přišel čas k obědu, a šel rychlým krokem domů.

Před domkem stojí trhan Vašíček. Vcelku pořádný člověk a inženýr ho má rád.

„Nesete mně něco, Vašíčku?“

Trhan žmolí čepici, nějak v rozpacích. Vysmahlá jeho tvář je ubledlá, oko divně plá, jakoby v ouzkosti, rty se mu chvějí.

„Nu co je, mluvte!“

„Ráčili už beztoho slyšet,“ koktá trhan.

„Co jsem měl slyšet — já nic nevím, mluvte, je mi zima!“

„Že nic neslyšeli?“

„No nic, když povídám.“

„To s tím krumpáčem —“

„S jakým krumpáčem?“

„Ono to není pravda — já ho neukrad — jaktěživ jsem se nedopustil!“ a z oka se mu vyřinula slza.

„Ale co to má být! Ztratil se nám krumpáč?“

„Ne, ne, nám ne, ale prý před dvěma lety — u Chebu —“

„Mně se zdá, že jste se zbláznil, Vašíčku!“

„Bože, ne! Už prý je to na mne udáno u soudu.“

„A kdo vám to řekl?“

„Tovaryši, v neděli v hospodě.“

„Udělalí si z vás blázna. Pro krumpáč, nenechte se vysmát! Jděte domů a najezte se — sbohem!“

Inženýr vešel do své chaty. Naobědval se, zakouřil si, vyspal se. Když zas pak, as po dvou hodinách, vyšel ven, spatřil spěchajícího, usípaného Zoubka.

„Milostpane — neštěstí!“

„No — no —“

„Vašíček se oběsil!“

„To není možná — vždyť jsem s ním přec —“

„Musí už alespoň dvě hodiny viset.“

„A kde?“

„V roští u štreky.“

„K smíchu — na roští, a stromku tam není!“

„Přec — jen se ráčejí přesvědčit!“

Pospíšili k naznačenému místu. Na trati nikdo nepracoval, hlavy trhanů čouhaly stranou nad roštím. Zde visel nebohý Vašíček — „deset sáhů od trati“, zcela dle předpisu. Vlastně nevisel, nebožák byl větší než ten zkřivělý strůmek; byl si uvázal nahoru svou zástěru a vrhl se do kličky z její kožených tkanic — uškrtil se. Polo klečel, polo visel; tvář zsinalá, oko vyboulené.

Inženýr přistoupil. „Ano, zde není už lidské pomoci — tělo je dávno už vystydlé! — Nechte ho tak, až přijde komise, a jděte po své práci. — V noci bude tu u něho musít být někdo na stráži. Rozhodněte se mezi sebou, kdo! —“

Bylo nepěkné odpoledne v Australii, neladné. Trhanův cit je sice efemerka, ale — —

„Počkej, dnes inženýra udobříš!“ pomyslí si k večeru Komárek. A šel po práci k inženýrovi.

Tento seděl mrzut u svých plánů. Mrzutě pohlédl na vstupujícího Komárka, ani mu nepoděkoval za pozdravení. Ode dne nezdařeného pokusu nebyl se na Komárka ani podíval.

„Budu v noci u Vašíčka na stráži,“ vynutil ze sebe Komárek.

Inženýr nic.

„Dobrovolně, milostpane.“

Inženýr nic.

Komárek už přestupuje.

„Vy tam zmrznete ve svých hadrech — nebude arci škoda,“
podotknul konečně inženýr.

„Vypůjčím si houni. Kdybych měl trochu kořalky, jen tak
na zatopení —“

„Opil byste se a zmrz teprv!“

Komárek je hotov.

„Zde vám dám přece několik krejcarů na kořalku — tu
máte! Ale mějte se na pozoru — skončíte hůř než Vaší-
ček — copak není ve vás už ani krůpěj hodnoty!? Což není
pražádný prostředek už, abyste se polepšil?“

Komárek se škrábe rozpačité na nose.

„Ráčeji být tuze dobrý pán a moudrý,“ vyhrkne pak,
„— když to ale nejde! —“

Zabalil se do houně a usedl několik kroků od mrtvoly.

Napil se a zabručel. Napadla ho zas slova inženýrova.

„Nevídáno,“ bručí pro sebe, „hůř než Vašíček — copak je
komu po tom! — Mám sílu — jsem dost mladý — až nebude
síly — je pravda — nu krášt nebudu! — Ale — co? — Řemeslo
— kdybych uměl řemeslo — nebo aspoň nunvářství — nebo
předělávat koňům zuby na mladší — co, budu sbírat
hadry — hodím do nůše nejdřív sebe — sakra! — bude to —
divné to bude —“

Obrátil se k mrtvole. Měsíc svítil jasně na zsinalou tvář a
do vyboulených očí.

Komárek se zachvěl.

VII

Seděl dlouho, dlouho — zrak zabořený do země.

„Skončíte hůř!“ — „Což není pražádný prostředek už,
abyste se polepšil?“ —

Komárkovi nejdou inženýrova slova nějak s mysle.

Ale je mu tak prapodivně při tom!

Ani ne jako by inženýr říkal mu trpká ta slova, nýbrž jako

by on je říkal sám, Komárek sám sobě! Jako by stál před sebou, položil si ruce na ramena, zahleděl se sám sobě do očí, chladně, k smrti opravdově. Jako by sama sebe — ale naposled již v tom životě — se tázal: „Což není pražádný prostředek?“

Náhle rozrazilo ho bolestné horko.

Pročpak by nebyl prostředek — proč ne! — Jen kdyby nemusil přitom myslet na sebe, ne se lepšit, ne pracovat pro sebe! — Cožpak záleží na osobě jeho, teď už! Našli ho jednoho rána co pohozené nemluvně v povytažené kocábce vedle lužického přívozu, mohou ho mrtvého najít kdekoli! — Mít jen pro koho, aby to za to stálo —, pak — pak by — vždyť beztoho, pro kohopak stal se trhanem — pro sebe?!

Ruka jeho jela do kapsy pro láhev s kořalkou, zátka vyletěla, — ale zrovna u úst jako by nadlidská síla zadržela mu ruce.

„Ne — dnes ne — už jsem dost často zapíjel — a horko je mně, horko!“

A hlava mu sklesla v dlaně. — —

Bylo kdysi tak teplé, krásné polední slunce červencové! Seděl s ní, s plavovlasou, růžolíčí Annou na poli, v stínu nakupených snopů, a obličej jeho zářil. „Ne, nebudeš ani Bartošovou, ani hajnou, už je postaráno! S neděle zde začnou se stavbou železné dráhy, přihlásil jsem se k práci. To by bylo pěkné, kde vyhazují denně miliony, aby chudšas pracovní a spořivý nedovedl si zachovat groš! Také jsem se na to zeptal: každý nádeník, když se přičiní, může mít svůj dům. Desítka týdně — domek se zahrádkou máme za rok a jsme svoji!“ —

Šel na trať a vystavěl si tam prostrannou boudu vedle ostatních. —

Netrvalo dlouho, jen několik týdnů, a Anna byla sirotkem. Musila pak z bytu matčina. Nechala se přemluvit a po nedělním kázání přistěhovala se do trhanského bytu svého milence ženicha. Bylť pan farář kázal o slovech Knihy Rut: „Kde ty umřeš, chci umřít já a chci tam pohřbena být“ — a odpor Annin byl překonán.

Pracovali neděle a měsíce spolu, vzorně, spořivě. Náhle — ale nač toho obšírněji vzpomínat, je to tak historie, jakých na statisíce — vždyť ani není věrnosti ženské! Náhle viděl on, jak vrchní dohlížitel jeho Annu kdes v skladě objímá, a za hodinu zmizel Komárek z trhanské osady.

Kde bloudil, podnes dobře neví. Šel z místa na místo, utrácel z peněz nahospodařených, pil — a pil tím více, čím prvotní dojem ztrácel stále víc síly popudlivé a začala se probouzet myšlénka, že Anna snad ani není tak vinna, jak on myslí. Že třeba jí i sobě ublížil, bera rozpustilý žert za pravdu nebo neztrestav násilnictví.

Ještě jednou se vzchopil. Pátral po Anně, psal domů — Anna byla zmizela také — „pro hanbu“ — a nikdo nevěděl kam.

A nad Komárkem zavřely se kalné vlny trhanstva provždy. — —

Vyskočil teď se země. Divoce, pátravě díval se kolem po křovinách, pak se zabodnul jeho zrak do mrtvoly oběšencovy. Vpíjel se do ní a táhlo ho to blíž a blíž.

„Ano — vždyť je pravda,“ šeptal polohlasitě, „vždyť se můžu přesvědčit, jaká byla! Ještě nikdo mu očí nezatlačil, když se ho zeptám, byla-li vinna, a zatlačím mu oko levé a on ho víc neodevře — —“

Komárek již stojí před oběšencem. Vyboulené oči mrtvoly lesknou se ve stínu měsíce mdle jako voda potažená mastným škraloupem. Komárek vztáhl pravici, opřel čtyry prsty o čelo nešťastného Vašíčka a palcem stlačil mu víčko levého oka. Celá mrtvola se pohnula.

*„Mrtvý, na pravdě jsi boží,
nemáš lásky k nám a zlosti,
mluv a pak spi do věčnosti! —“*

Ruka se vzdálila zas a vytřeštěný zrak Komárkův ulpěl na oběšencovu oku. Houně mu sklesla k zemi, rty odevřených úst se chvěly, obě ruce byly vyzdviženy do výše.

Okamžik zůstalo oko zavřeno, pak jako by se pralehýnce

víčko pohnulo — povstala šterbinka a pomalu, pomalu vytáhlo se víčko zase do výše.

„Nevinna!“ zaúpěl Komárek a sklesl na zem.

Štkal jako dítě. —

Hodnou chvíli tak ležel, pak se ho náhle dotknula teplá ruka. Komárek vyskočil — před ním stál inženýr.

„Vy pláčete, Komárku, opil jste se?“

Komárek zavrtěl hlavou.

„Co je vám tedy?“

„Ona byla nevinna,“ vyhrknul Komárek, chytil inženýra za ruku a začal mu ji líbat.

„Kdo?“

Komárkovi sklesla hlava na prsa.

„Pojďte ke mně do bytu — sem pošlem jiného,“ začal zas inženýr po chvílce, v níž Komárek stále štkal. A dodal pak pro sebe: „Sic najde komise zítra dva.“

VIII

Do dvacátého února — únor toho roku vyznamenával se neobyčejnou teplotou — staly se v Australii divné věci. Ne snad že by byli někoho z trhanů pochováli, to vůbec nejde, aby v době té někdo umíral, „v zimě se nepracuje v hlíně“. Ale staly se věci nepoměrně podivnější. Nastala nuda, zmizelo půl veselosti, a také se zdálo, že mráz potrhal v osadě všechno přátelství!

Bašta na př. už nebyl nájemníkem Martinkovým. Vlastní příčina nebyla sice známa, ale „vdova Fajfka“, jak Mlynáříkovi po ztrátě malíčku říkali, tvrdil najisto, že prý jednou, krátce po Štědrém večeru, vyvolal si Martinka Baštu z plné kantiny a venku že se rozpředl následující hovor:

„Bašto — mlč — tys pantafírce ukrad housku!“

„Ukrad.“

„Vidíš, Josefe, tu hanbu jsi mně neměl udělat,“ vzdychnul si Martinka bolestně a dal Baštovi dvě facky. „Ať se víc ke mně nehlásíš!“

Bašta se ani nebránil a rozešli se. —

Ba ani Schneider a Komárek už nebydleli spolu! Nehněvali se na sebe, toho snad by byli ani nedovedli, ale bylo to nějak divné. Seděli vedle sebe v kantině, ale skoro spolu ani nemluvili; na společnou nějakou trhanskou písničku už docela ani pomyslení! Komárek se Schneidrovi skoro ani do očí nepodíval, jako by se za nějakou nemůžnost styděl; Schneider zas hleděl na něho skoro neustále, s němým přátelským bolem, jak se díváme na muže nám drahého, který vysoko stoupá, aby najisto tím hloub zase klesl. Při veřejných rozmlouvách v kantině Schneider teď ani se nesdílíval, a Komárek když něco řekl, byla to skoro mravní nějaká sentence; to pak Schneidrem trhlo, sklenice mu přimrzla k ruce a s odevřenou hubou zahleděl se na přítele. O Komárkovi bylo známo, že během posledních tří měsíců byl jen as čtyřikrát opilý; o Schneidrovi se tvrdilo, že byl každý den opilejší než kdy dřív. Komárek chodil brzy spat — bylť teď dohlížitelem na náradí a zároveň sluhou inženýrovým, u něhož bydlel —, Schneider nešel domů *nikdy*, jak se říká. A když viděl přítele Komárka odcházet, zahleděl se buď krvavýma svýma očima po něm a zavrtěl hlavou, nebo vyšel za ním ven a vypůjčil si od něho ještě na jeden půlčík.

Dnes, zmíněného dvacátého února, stalo se ale něco, z čeho ještě nikdo nevěděl, co by udělal.

Inženýrova Belinka už dávno postonávala. Byl to řádný pes, to je pravda, pravý ajznbánský, na otrhance ani nezaštěkal. Ale co s ní inženýr vyváděl, bylo přec jen mnoho. Až z Prahy přijel nějaký lékař a rychtář Zoubek tvrdil, že slyšel pana inženýra, jak prál k tomu lékaři, že „celou noc nespal pro tu nemoc“.

Bela za pomoci lékařské šťastně zcípla a teď to vlastně teprv začalo. Tři dny ležela na parádní posteli a dnes dopoledne dali ji do žluté rakve a byl funus. Na dvou kočárech přijeli známí inženýrovi a doprovázeli Belinku k hrobu, kamž ji neslo osm kluků, jimž dal inženýr po nové bundě a po dlouhém černém flóru na rameno.

Hrob byl vykopán uprostřed spádné železniční hráze.

A když byla Belinka pochována, musily veškeré trhanky s vozky nahoru, navážet hlínu a ujet hráz zas do rovnosti. K nebezpečným jízdám posílal inženýr vždy ženy. Mužští jsou rozpustilí, sedli by si při jízdě s vrchu do vozu, řídili voj jen provazem, a už se často stalo, že rozbili vůz a sami vyletěli z něho dva sáhy do výše a spadli na skálu, roztaženi jako žába.

Zato bylo mužských večer v kantině plno. Sešli se všichni, ani jediný dnes nešel do vesnice. Bylo jim, jako by si musili a musili porozprávět.

Ale, jak už bývá, když se něco musí! Pili, připíjeli si, seděli, stáli, někdy i některá pěst bouchla do stolu, ale přec jen bylo celkem ticho, a ledaže ten se trochu hlasitěji zasmál, kdo sám byl právě do stolu udeřil. Každý věděl, o čem by nejraději s jinými si porozprávěl, ale žádný nevěděl, za který konec to chytit.

„Komárku,“ začla najednou paní pantafírka, dnes už červená jako pivoňka, „je to pravda, že stála truhla na čubku pět zlatých?“

Po kantině rozložilo se mrtvé ticho.

„Pět zlatých padesát,“ odpověděl Komárek teprv po chvílce a jaksi nerád.

„A že prý měla na truhle erb?“ pokračovala zas žena.

Komárek neodpovídal.

„Inu mordsetsakra —,“ zahučel do panujícího ticha rychtář Zoubek, křísnuł kotníky o stůl, ale nemluvil dál. Opřel se o pravici a díval se do své sklenice.

„Pročpak by jí nevystrojil funus, když ji měl rád,“ mínil „vdova Fajfka“, „psa může mít člověk vždycky rád!“

„Ba,“ mínila paní pantafírka, „často je mně pes milejší než člověk.“

„A čubka milejší než ženská,“ kousnul náhle Schneider, jako by byl z boudy vyjel.

Zoubek jen zavrtěl hlavou a pohyboval sem tam pěstí, jako by pořád něco říci chtěl.

„Což pes, naučí se všemu zrovna jako člověk,“ vmísil se dohlížitel Adam, „ten má nějaký rozum, pes se naučí i kořalku pít.“

„A já viděl psa,“ jal se trhan Martinka vypravovat, „jak tahal člověka z Berounky. I vždyť jste někdo znal dlouhého Roubala! Jenže byl Roubal ožralý, obejmul psa v půli těla a pak jsme je pochovali oba tak do jednoho hrobu.“

„Když je člověk dobrý, má taky němou tvář tento. Není náš pan inženýr dobrý člověk?“ houknul zas Adam.

„Je — je,“ dosvědčovali ze všech stran.

„Řekne člověku všechno, i jak otočit vozík.“

„A dbá, aby nebylo šidby. I kořalku v kantině prohlíží.“

„A nedá se napálit, nedá! Jak jsme tu v Australii začali, víte? Chtěli ho ošidit, dali mu na košť dobrou a nám —“

„Že ti hrom nestočí tvůj jazyk do kornoutu,“ rozhněval se pantafír. „Já že —“

„Víte, před vámi všechna úcta,“ zablábonil Schneider, „ale vaše žena je neřád!“

Pantafír se kousnul do pysku. Ohlídnul se po uražené polovici, ale vida, že žena byla odstoupila někam dozadu do ložnice, že tedy nezaslechla, mlčel raději.

„A já, mordsetsakra — mně to tak nehraje!“ zahučel zas rychtář Zoubek.

„A co chceš?“

„Já — já,“ začal Zoubek s hlavou pozdviženou, nedívaje se ale nikomu do očí, „inu já myslím, že je v tom něco! Co čuba, co tři dni — čiry čáry — co truhla — a načpak tak vysoko do hráze. Povídám, že inženýr si zakopal svoje peníze nebo svoje stříbro — nebo copak já vím, ale já nejsem dnešní a už jsem něco ve světě tento!“

Hluboké nastalo ticho.

A ticho trvalo. Patrně Zoubkův romantický výklad působil. Chvilkami některý trhan zamručel jako medvěd.

Vtom se Komárek zdvihl.

„Dva půlčíky platím, pantafíre.“

Podal ruku Schneidrovi a šel. Ale u stolu, kde rychtář Zoubek seděl, opřel se pěstí o stůl a začal, nehledě také nikomu do očí, hlasem co možná klidným: „Co má kdo rád, to má rád! A jestli se někdo opováží hrabat se v hrázi, dnešní noci nebo kdykoli, toho zastřelím. Mně je to jedno.“

Australie propadala neuprosnému osudu všeho, co ve světě je krásné. Když vyrůstá někde nová železniční trať, je trhanstvo její mladý, kyprý květ. A to je známo, když ovoce pod květem již se počalo, když se tlačí k slunci, outlé lístky květu že pak opadávají. Trať inženýrova pokračovala k svému dohotovení, trhani odpadávali. Šli do dálky za prací zas novou, do krajů vzdálených, do osad nových. Darmo bys se již tázal po Italiánech a Němcích, po dohlížiteli Adamovi a trhanu Drůbkovi, po Martinkovi a Baštovi, po manželech Markových a „vdově Fajfce“, ano i po Schneidrovi — jednou po výplatě zmizel a nerozloučil se ani s Komárkem. Jen rychtáře Zoubka podržel a zaměstnával inženýr posud a pak Komárka.

Komárek byl prapodivně změněn. Snad ho bolel významně tajný odchod Schneidrův, snad mu bylo přítele líto. Ale neptal se po něm a nevyslovil jeho jména. Chodil stále nějak zamyšlen. Inženýr měl ale z něho potěšení. Komárek byl bedliv každého jeho rozkazu, činil se, jak se říká. Propadávající se, skoro již s povrchu země zmizelá Australie ho arci jaksi netěšila více, když byla neděle nebo svátek, vždy si vyšel na odpůldne do městečka. Navrátil se po každé střízliv, ještě ale pak zamyšlenější.

Místo trhanů zde pracovali nyní řemeslníci a kvůli těm udržoval pantafír kantinu svou ještě po nějaký čas. Také, aby se pravda řekla, nevěděl právě teď hned kam a žena jeho stála na tom, aby kantina se udržela, pokud jen možno, — „kdepak bych se opila, když to na mne přijde?“ — Tesaři kladli prahy, zedníci zdili již hlídačské domky. Inženýr zvěstoval všem, že kdož by chtěli se ucházet o takové místo hlídačské, mohou složit zkoušku a on že jim za další ručí. Ale ucházeči že musí být ženati. Zoubek se s velkou radostí hlásil ihned a měl také Komárka k hlídačství i ženitbě. Nabízel mu za ženu svou Barušku: „Vem si ji, je líná, bude ti věrna.“ Komárek zavrtěl jen hlavou.

Přišla a přešla zase neděle. Navečer seděl inženýr v domku

svém a rovnal si účty. Tu pojednou slyšel kroky vracejícího se Komárka a rozmlouvající jeho hlas. Komárek zaklepav vešel.

„Nepotřebuju ničeho, už jsem po večeři,“ mínil inženýr, nevzhlédnuv ani od svých účtů.

Komárek stál nepohnutě u dveří a žmolil klobouk. Tvář jeho byla trochu vyjevena, oko hledělo na inženýra jakoby v strachu.

Po chvílce všimnul sobě inženýr přec jeho přítomnosti.

„Chcete něco?“

Komárek ještě nic. Pak náhle pokročil rychle kupředu až k samému inženýrovi, kleknul a líbal mu rozechvěn ruku.

„Já — já našel svou Annu!“ vypravil ze sebe.

„A tak! — A chcete být hlídačem a vzít si ji?“

„Ano, pomůžete-li mně ještě — pane!“

„Pomohu. — Vstaňte, jste jako malé dítě! Jak jste ji našel? Kde je?“

Komárek sklopil oči a dech se mu zatajil. „Zde je,“ vykotal pak, „přived jsem ji, aby taky prosila. — Přes noc bude u pantafírky, ráno vrátí se zas do městečka, zaopatřil jsem jí tam byt — spořádanější — ale — já ji přivedu,“ dodal rychle, jako by přes něco nemilého rychle překlouznouti chtěl.

A za chvílku vevedl svou Annu. Rychle šla kupředu a chtěla inženýrovi taktéž ruku políbit. Když ale inženýr ustoupil, zůstala stát a hlava jí trochu sklesla a oko se sklopilo. Udiven pohlížel inženýr v tu tvář ještě mladou, ale patrně bouří kalného života rozrytou, na tu pleť předčasně, pod líčidlem povadlou, na postavu silnou, ale zde před ním jakoby zlomenou.

Komárek hleděl na inženýra, jak by sledoval každou jeho myšlenku, oko se tetelilo smrtelnou ouzkostí, rty se mu chvěly — konečně vrhnuv se znovu k nohám jeho, objal jeho kolena —

„Ona za to nemůže!“ zaúpěl bolestně, že inženýrovi až slzy z očí vyhrkly.

Minula dvě leta — snad tři, člověk si to nepamatuje.

Jel jsem za noci drahou z Německa do Čech a náhodou jsem se sešel na jisté štaci venku s inženýrem. Sesedli jsme si do téhož kupé k odevřenému oknu — bylať letní noc —, bavili se a hleděli ven do hornaté krajiny, krásné vzdor šedé roušce noční.

Již začalo šero ponenáhlu se bělit, slunce bylo sice ještě daleko za horami, ale lehýnký světlý záchvěv po přírodě a náhlé ochlazení vzduchu zvěstovaly již den nový. Teď jsme přešli českými hranicemi.

„Pamatujete se ještě na Komárka?“ ptal se tu inženýr.

„Trhana? — Ano.“

„Uvidíme teď jeho nebo jeho ženu. Počítejte ještě čtyry domky, v pátém hlídá on.“

„Jeden,“ a vystrčil jsem hlavu. „Druhý — třetí — čtvrtý — už ho vidím!“

Stál, salutoval, vypadal v ranním šeru jako mrtvý. Okno domku bylo dokořán, v světnici hořela lampička u malé rakve, na rakvičce ležela žena, políbila právě mrtvolu.

Jen to kolem nás kmitlo. Zahalili jsme se do svých plédů, ranní vzduch byl tak chladný.